

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. V. Sententia D. Thomæ stabilitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

hone, amor viæ & amor patriæ sunt ejsdem speciei: tum etiam, quia si prædicti amores differrent specie, sequeretur habitum charitatis viatoris specie distingui ab habitu charitatis remanente in patria: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor hæc videtur certa: aliàs ita esset verum evacuari charitatem viæ in patria, sicut est verum evacuari fidem; uterque enim habitus periret in se, & solum maneret in alio diversæ speciei; quod est contra Apostolum 1. ad Corin. 13. asserentem, charitatem nunquam excidere, licet fides & prophetia in patria evacuentur & destruantur. Sequela verò Majoris probatur: Ideò in viâ & in patria ponimus diversos habitus in intellectu, nempe fidei & luminis gloriæ, quia cognitio patriæ specie distinguitur à cognitione viæ: Ergo si amor patriæ differat specie ab amore viæ, debebunt consequenter diversi specie habitus charitatis in viatore & in comprehensore admitti.

103. Secunda solutio adeò est insufficientis, ut ipsimet Scototandem displicerit, & merito: Primò quia non est dabilis amor ita intensus in patria, ut intensior in viâ dari non possit; imò de facto amor Beatissimæ Virginis in intensione omnes amores omnium Beatorum superavit: Ergo amor patriæ ratione graduum intensonis, obtinere non potest rationem assecutionis ultimi finis, quæ amori viatoris non competit.

Secundò, quia quòd aliqua actio sit consecutio, & quasi apprehensio seu tentio sui objecti, pertinet ad ejus rationem formalem, & non consistit in hoc quòd fiat intensiori aut perfectiori modo: Ergo si amor patriæ ex sua specie & ratione formali non habet quòd sit consecutio ultimi finis, id non habebit ex eo quòd fiat modo perfectiori, putà cum majori intensione, suavitate, aut permanentia.

104. Ex quo impugnata manet tertia solutio, quæ asserit amorem patriæ obtinere rationem assecutionis, ex eo quòd sit consummatus, seu ratione cujusdam modi, qui consummatio amoris dicitur. Manet, inquam, impugnata hæc solutio: quia modus sapit naturam rei cujus est modus: unde sicut modus intensonis in amore patriæ, nequit esse assecutio, quia entitas amoris, quam modificat, assecutio non est; ita & eadem ratione modus ille consummativus amoris patriæ, assecutio non erit.

105. Denique solutio Valentis rejicitur: quia si amor beatificus esset consecutio, distingueretur specificè ab amore viæ: Ergo ex ratione individuali obtinere nequit rationem consecutionis, quam non sortitur ex ratione specifica. Consequentia patet, probatur Antecedens. Primò, quia in intellectu actus qui est consecutio, specie distinguitur ab actu non consecutivo: Ergo si voluntas per aliquem actum assecutiva esset, talis actus specie differret ab alio non assecutivo. Secundò, quia desiderium in hoc specie differt à gaudio, quòd desiderium est de bono non habito, gaudium verò de bono possesso: Atqui similiter actus qui esset assecutio, objecti præsentiam exposceret, non secus ac gaudium, à qua tamen præsentia abstrahit actus amoris non consecutivus: Ergo isti actus differrent etiam specie inter se.

106. Dices, actum illum consecutivum non distingui specie ab amore non consecutivo, idque quia non petit præsentiam objecti ex conceptu
Tom. III.

A specifico, sed solum ex conceptu individuali.

Sed facile confutatur hæc responsio: nam idcirco in intellectu est dabilis actus petens objecti præsentiam ex conceptu specifico, quia intellectus assecutivus est: Ergo si voluntas sit assecutiva, etiam dabilis erit in illa actus petens præsentiam objecti ex conceptu specifico. Item idè in voluntate datur actus petens objectum non possessum ex conceptu specifico, nempe desiderium, & similiter actus petens ex conceptu specifico objecti possessionem, videlicet gaudium; quia voluntas ex propria ratione potest objectum suum attingere, sub illis diversis conceptibus: Ergo si voluntas potest tendere in suum objectum, sub ratione assequibilis, ipsum per proprium actum assequendo, dabilis erit actus in illa, qui ex conceptu specifico sit consecutio ultimi finis, & consequenter specie distinctus ab actu ejsdem voluntatis, qui assecutio non sit.

§. V.

Sententia D. Thoma stabilitur.

Dico tertio: Beatitudo formalis essentialiter in Dei visione consistit. 107.

Hæc conclusio evidenter sequitur ex principiis jam statutis: cum enim ostenderit in prima conclusione, beatitudinem formalem non posse consistere in duplici operatione; & ex conclusione præcedenti constet, illam in amore aut alio actu voluntatis non esse positam: manifestum relinquitur, eam in Dei visione adæquate consistere.

108. Illam probant plures ex nostris Thomistis, ex eo quòd visio Dei sit perfectissima operatio creaturæ intellectualis, utpote à nobiliori potentia procedens, nempe ab intellectu qui (ut demonstrant Philosophi in libris de anima) perfectior est voluntate, & nobilissimum objectum attingit, nimirum essentiam Dei clarè cognitam, & ipsi perfectissimo modo, per modum scilicet speciei & formæ intelligibilis, unitam.

Verum, ut supra annotavimus, hæc ratio non convincit, nisi aliunde juvetur, & addatur visionem esse operationem perfectissimam intra lineam assecutionis. Si enim per impossibile, perfectissima operatio non esset assecutio ultimi finis, in illa formalis beatitudo non consisteret: Ergo quòd aliqua operatio sit beatitudo, ex solo perfectionis excessu demonstrari nequit; sed magis debet ostendi ex eo quòd talis actio sit ultimi finis assecutio. Unde D. Thomas hic art. 4. in corp. hoc solum principio utitur, ad demonstrandum beatitudinem formalem non esse operationem voluntatis, sed intellectus. *Manifestum est (inquit) quòd beatitudo est consecutio finis ultimi.... Consequitur autem ipsum, per hoc quòd sit præsens nobis per actum intellectus, &c. Et 3. contra Gent. cap. 26. num. 9. sic discurre: Si alicujus rei sit aliqua res exterior finis, illa ejus operatio dicitur esse finis ultimus, per quam primò consequitur rem illam: sicut his quibus pecunia est finis, dicitur etiam possidere pecuniam finis, non autem amare, neque concupiscere. Finis autem ultimus substantia intellectualis est Deus: illa igitur operatio hominis est substantialiter ejus beatitudo vel felicitas, per quam primò attingit ad Deum: hoc autem est intelligere; nam velle non possumus quòd non intel-*

G ij

ligimus. Est igitur ultima felicitas hominis in cognoscendo Deum per intellectum substantialiter, & non in actu voluntatis.

109.

Ex hoc ergo principio sumitur ratio fundamentalis nostræ conclusionis, quæ potest sic proponi. Beatitudo formalis essentialiter consistit in consecutione objecti beatifici: Sed actus intellectus videntis clarè divinam essentiam, est consecutio ejus: Ergo in clara Dei visione beatitudo formalis consistit essentialiter. Major patet, Minor probatur primò ex Scriptura, in qua divina essentia lux appellatur, ut Psal. 35. *In lumine tuo videbimus lumen*: nam sicut lumen per visum possidet, ita & divina essentia per claram sui cognitionem, seu beatificam visionem.

110.

Secundò probatur ex Augustino lib. 83. quæstionum qu. 35. ubi ait: *Quid aliud est beatè vivere, nisi æternum aliquid cognoscendo habere? æternum est enim de quo solo rectè fidiatur: quod amanti auferri non potest: idque ipsum est quod nihil sit aliud habere, quàm nosse.* Et infra: *Omnium, enim rerum præstantissimum est quod æternum est, & propterea id habere non possumus, nisi ea re qua præstantiores sumus, id est mente.*

Neque valet si dicas, Augustinum lib. 1. retract. cap. 26. hoc retractasse, his verbis: *Illud quod dixi id esse amandum, quod nihil est aliud habere quàm nosse, non satis approbo. Neque enim quia templum Dei estis vos, & Spiritus Dei habitat in vobis: nec tamen eum noverant, vel sicut noscendus est non noverant.*

Non valet, inquam, hæc responsio: quia Augustinus ibi absolute non retractat illam propositionem, *Deus non nisi cognoscendo habetur*, sed solum illam explicat & modificat; ne videlicet intelligeretur quòd habere Deum, sit semper nosse ipsum in se, sive quòd Deus non aliter possit haberi quàm per claram sui notitiam: à fidelibus enim habetur in hac vita per gratiam & charitatem, licet ab illis non cognoscatur ut est in se. Non negat ergo quòd nosse Deum ut est in se, clarè scilicet visione, sit illum perfectè habere & possidere. Et verò duo ibi dixerat Augustinus, scilicet quòd *nihil aliud est habere Deum, quàm nosse*: & quòd *beatè vivere nihil aliud sit, quàm Deum cognoscendo habere*: porò primò retractavit, seu potiùs explicavit ac limitavit, non autem secundum. Unde ex hoc testimonio rectè probatur, claram Dei visionem esse ejus consecutionem & possessionem.

111.

Tertiò probatur eadem Minor principalis ex discrimine, quod communiter constituitur inter intellectiōnem & volitionem, quatenus scilicet intellectio fit trahendo objectum cognitum ad intellectum, volitio verò tendendo in objectum. Ex hoc, inquam, discrimine probatur eadem Minor. Per intellectiōnem objectum fit præsens intellectui; intentionaliter quidem & objectivè, si uniatur potentia solum mediante specie representativa illius; realiter verò & entitativè, si per seipsum immediatè illi conjungatur; ut contingit in visione beatifica, in qua essentia divina per modum speciei & formæ intelligibilis mentibus Beatorum unitur: at verò voluntas nunquam facit objectum præsens; sed vel quærit per desiderium, ut fiat præsens; vel supponit aliunde præsens, & quiescit ac delectatur in illo per fruitionem, ut antea declaravimus: Ergo solum actus intellectus non

verò voluntatis, est consecutio sui objecti: atque adeò sola visio divinæ essentia est ejus consecutio.

Ex hoc intelliges rationem supra allatam quorundam Thomistarum, desumptam ab excellentia & præstantia visionis supra amorem, & intellectiōnis supra volitionem, non esse à priori, nec demonstrativam, sed à posteriori, & solum probabilem. Sic autem deduci potest: Cùm gratia, quæ naturam imitatur, sit ordinatissima, non debuit elevare ad maximum & præstantissimum munus, quale est consecutio ultimi finis, nisi præstantissimam & perfectissimam creaturæ rationalis operationem: Ergo ex eo quòd aliqua operatio sit perfectissima, rectè colligitur (scilicet à posteriori) illam esse ultimi finis consecutionem, subindeque formalem beatitudinem.

Probatur secundò conclusio: Beatitudo formalis est illa operatio, quæ est radix proprietatum quæ ad beatitudinem requiruntur: Sed visio beatifica est radix amoris necessarii, summæ delectationis, omnimodæ impeccabilitatis, aliarumque perfectionum & proprietatum, quæ beatitudini connaturaliter conveniunt, ut patebit ex dicendis disputatione sequenti: Ergo illa est beatitudo formalis.

Tertiò probatur: Beatitudo formalis essentialiter constituitur per id, per quod primò & essentialiter distinguitur status termini à statu viæ: Sed status termini à statu viæ per ipsum actum visionis primò & essentialiter distinguitur, non verò per actum amoris: Ergo beatitudo per actum visionis, non verò per actum amoris essentialiter constituitur. Major patet, nam constitutum & distinctivum omnino coincidunt. Minor autem suadet. Si videns Deum per impossibile ipsum non diligeret, maneret extra statum viatoris; si tamen e contra Deum diligeret, nec minus eum videret, extra statum viatoris non constitueretur: Ergo quod primò distinguit statum viæ à statu termini, est visio beatifica, non verò actus amoris.

Probatur quartò: Pœna essentialis damnatorum, quæ dicitur pœna damni, consistit in carentia divinæ visionis: Ergo gloria essentialis Beatorum consistit in visione Dei. Consequentia patet: nam pœna damni est privatio beatitudinis essentialis: Ergo si est privatio visionis, visio est gloria essentialis. Antecedens verò probatur: Pueri qui sunt in limbo, habent pœnam damni præcisè ex eo quòd privati sunt visione Dei, non verò quia privati sunt quocumque actu voluntatis; quocumque enim actus voluntatis in ipsis ponamus, si non ponatur visio, pœnam damni semper habebunt: Ergo pœna damni essentialiter in carentia divinæ visionis consistit.

Quintò probatur: Beatitudo Dei consistit essentialiter in actu intellectus, ut præintellecto omni actu voluntatis: Ergo & beatitudo nostra, quæ est similitudo & participatio divinæ beatitudinis. Consequentia patet, Antecedens probatur ex D. Thoma 1. p. qu. 26. art. 2. ubi id docet, & præcipuè in resp. ad 2. ait enim: *Secundum modum intelligendi prius est beatitudo divina, quàm actus voluntatis in ea requiescentis; & hoc non potest esse nisi actus intellectus. Unde in actu intellectus non attenditur beatitudo.*

Nec obstat quod docet idem S. Doctor in eadem quæstione art. 4. scilicet beatitudinem Dei esse quandam perfectionem, quæ omnem

omnino perfectionem complectitur: De contemplativa, inquit, felicitate habet continuam & certissimam contemplationem sui, & omnium aliorum: de activa verò gubernationem totius universi... habet gaudium de se, & de omnibus aliis pro delectatione: pro divitiis habet omnimodam sufficientiam quam divitiis promittunt; pro potestate, omnipotentiam; pro dignitate, omnium regimen; pro fama verò, admirationem totius creature. Non obstat, inquam, quia ibi non loquitur de beatitudine Dei quantum ad ejus essentiam & rationem formalem, sed quoad statum, & perfectionem seu complementum, sub qua ratione omnium perfectionum & bonorum genera complectitur, & ideo definitur à Boëtio: *Status omnium bonorum aggregatione perfectus.* Unde etiam beatitudo nostra, quoad statum & perfectionem sibi debitam considerata, non solum includit visionem beatificam, sed etiam amorem firmum, fruitionem jucundam, delectationem plenam; pluresque alias dotes & perfectiones, de quibus infra agemus, quæ fluunt à visione beatifica, ut rivuli à fonte, radij à sole, effectus à causa, & proprietates ab essentia.

Probatur ultimò conclusio: Beatitudo consistit essentialiter in illa operatione, quæ formaliter vel causaliter satiat omnem appetitum creaturæ rationalis: Sed visio beatifica hoc præstat: Ergo in illa essentialiter consistit formalis beatitudo. Major patet ex supra dictis. Minor autem constabit ex dicendis digressionem sequenti.

DIGRESSIO BREVIS.

Vbi ostenditur omnia hominis desideria per Dei visionem perfecte satari.

117. TAM multis & tam variis cor humanum æstuat desideriis, ut merito dixerit Poëta: *Quot fructus sylva, quot flavae Tiberis arenas, Mollia quot Martis gramina campus habet: Tot diversa hominum studia.*

Omnia tamen ad quatuor præcipua, quibus, veluti quatuor ventis, omnes vitæ humanae turbines excitantur, posse reduci existimo. Primum est desiderium scientiæ, quod, ut docet Aristoteles in isto Metaphysicæ, nobis à natura insitum est. Secundum, desiderium magnitudinis, quod etiam omnibus hominibus naturaliter inest. Tertium, desiderium voluptatis, quod hominibus & brutis commune est. Ultimum denique est desiderium æternitatis, seu immortalitatis, quod homini peculiare est, & certissimum immortalitatis animæ nostræ argumentum. Ut ergo evincamus, visionem beatificam esse plenam & perfectam omnium desideriorum satisfactionem, subindeque formalem beatitudinem, breviter demonstrandum est, hæc quatuor desideriorum genera, per illam perfecte compleri ac satiari.

118. Et primò quantum ad desiderium scientiæ, res adeò clara & perspecta est, ut vix probatione indigeat. Cum enim Beatus quilibet in cælo videat Dei essentiam, quæ est prima rerum omnium causa, & ipsa veritas per essentiam, in qua omnes veritates creatæ eminentissimò modo continentur; hinc tantà repletur scientiâ, ac sapientiâ, ut omnis sciendi appetitus perfecte satietur & extinguatur, juxta illud Philippi ad Tom. III.

A Christum: *Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.*

In Ecclesia peregrinante adipe quidem frumenti pacemur, sed non sine variis integumentis: Verbum Dei habemus, sed in carne; & ipsam carnem Verbi verè manducamus, sed sub cortice Sacramenti: denique aquas sapientiæ bibimus, sed ex stillicidio Scripturarum; adeoque non satiamur his bonis, sed interdum esurimus & sitimus. At in cælesti gloria Beati habent veritatem in seipsa, non in figuris & ænigmatibus, gustant dulcedinem æterni Verbi, sine cortice Sacramenti, vel Scripturarum; apponunt os ad fontem sapientiæ, non ad rivulos aut stillicidia stillantia super terram: unde sciendi desiderium omnino in eis extinguatur.

Plures (inquit S. Thomas) sunt fontes à quibus homines aquas sapientiæ hauriunt, ut sitim animæ, & sciendi desiderium, quod à natura nobis insitum est, extinguere possint: nempe cælum, elementa, plantæ, animalia, & alia corpora mixta, ut supra retulimus. Verùm quia hæc objecta summum bonum, & primam veritatem non continent; in illis sciendi desiderium non extinguatur, sed magis accenditur & inflammatur: unde pulchrè Evangelista Christi Joannes, omne quod est in mundo concupiscentiam vocat. Quid enim est concupiscentia, nisi rabida sitis: si ergo omnia quæ sunt in mundo, si omnes ejus aquæ sunt sitis, ac etiam omnis earum rerum cognitio: illas aquas pectori humanæ mentis injicere, nihil aliud erit quàm priori siti alias addere graviores, quæ ipsam vehementius accendant. Non potest ergo sitis animæ, & naturale sciendi desiderium extingui, nisi in ipso fonte sapientiæ & scientiæ, ipsa nimirum Dei essentia clarè visâ, & gerente vices verbi & speciei expressæ in visione beatifica; unde Eccles. I. dicitur: *Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis.* Ex illo fonte Beati continuo in cælo bibunt, & qui in hac vita magno labore & multo tempore, quasi guttatim sapientiam hauriebant, ibi in momento, Deo clarè viso, affluunt omni scientiâ, non solum rerum creaturarum, sed etiam attributorum ipsius Creatoris: vident enim in Verbo attributa, relationes, & personas divinas; omnia nostræ fidei mysteria; totum hoc universum; plures creaturas possibiles, & futuras; & denique omnia quæ ad illorum statum pertinent, ut in Tractatu de visione beata fusè ostendimus. Unde præclare Gregorius Magnus 4. dialog. cap. 33. *Quid est quod ibi nesciant, ubi scientem omnia sciunt?* Tunc igitur mens humana quiescet, neque intelligentiam desiderabit ulteriorem, cum ante oculos id totum quod intelligere desiderat, habebit.

Verùm non solum appetitus scientiæ, sed etiam magnitudinis desiderium, per claram Dei visionem satietur: nam sicut hedera, quæ planta humilis est & infirma, adhærendo parieti ascendit & elevatur; ita homo, licet ex se imperfecta & vilis creatura, adhærendo tamen Deo per cognitionem & amorem, ex tali unione perficitur & consummatur, juxta illud Prophetæ: *Mihi autem adhære Deo bonum est.* Unde egregè Marcilius Ficinus: *Qui Deum vero amore profecutus fuerit, Deum inveniet, & se in Deo recuperabit: quia ad suam, per quam creatus est, redibit ideam; ubi rursus reformabitur, quia idea sua perpetuò coherabit.* Ideo quisquis no-

119.

120. opusc. 61

Disp. 4. art. 5.

121.

In com-
viviis
Plato-
nis cap.
21.

